

Enintään 6 tehtävään saa vastata. Tehtävät arvostellaan pistein 0–6, paitsi muita vaativimmat, +:lla merkityt jokeritehtävät, jotka arvostellaan pistein 0–9. Moniosaisissa, esimerkiksi a-, b- ja c-kohdan sisältävissä tehtävissä voidaan erikseen ilmoittaa eri alakohtien enimmäispistemäärät.

1. Mihin uuden ajan alun löytöretket suuntautuivat, ja millaisia taloudellisia vaikutuksia niillä oli?
2. Alla on kaksi kuvausta 1800-luvun tehtaasta.

”Tehtaassa on melkein kuusisataa departementin alueella asuvaa työntekijää, ja lähes yhtä suuri joukko naapurialueilla asuvia työläisiä käy myös siellä töissä. Kyseessä on oikeastaan pikemminkin suuri perhe kuin työpaja. Johtajan hartaan huolenpidon ansiosta siellä noudatetaan kaikkia hyväntekeväisyyden ja ihmisystävällisyyden periaatteita. Jokaisella perheellä on oma asuntonsa ja pieni puutarha paikkakunnan vanhan luostarin alueella. Tehdas hankkii peruselintarvikkeita alennettuun hintaan ja toimittaa niitä työläisille edullisesti. Niinpä tehtaan johtajaa pidetään ikään kuin kaikkien näiden ihmisten isänä; hänellä on heihin mitä suurin vaikutusvalta ja heidän mielialansa on loistava.”

(käännös)

L'Oisen departementin maaherran raportti Ourscampin puuvillakehräämön tarkastuksesta vuonna 1856

”Moderni teollisuus on muuttanut patriarkaalisen mestarin pikku työpajan teollisuuskapitalistin suureksi tehtaaksi. Tehtaisiin sullotut työläisjoukot järjestetään sotilaallisesti. Teollisuuden rivimiehinä heidät alistetaan aliupseerien ja upseerien muodostamaan täydellisen hierarkian valvontaan. He eivät ole ainoastaan porvariluokan, porvarivaltion orjia, vaan heitä orjuuttaa joka päivä, joka hetki kone, työnjohtaja ja ennen kaikkea yksityinen tehtailijaporvari itse. Tämä pakkovalta on sitä pikkumaisempaa, ilkeämpää ja katkeroittavampaa, mitä avoimemmin se julistaa voiton tarkoitukseeseen.”

Karl Marx ja Friedrich Engels, *Kommunistinen manifesti* (1998; alkuteos 1848)

- a) Vertaile lainauksissa kuvattua työläisten asemaa ja pohdi kuvauksia historiallisina lähteinä. (3 p.)
 - b) Miten industrialismi vaikutti ihmisten elämään 1800-luvun Euroopassa? (3 p.)
3. Vertaile antiikin kreikkalaisen ja roomalaisen kulttuurin ihmisihanteita.
 4. 1800-luvun eurooppalaista kulttuuria leimasi edistysusko. Mihin tämä edistysusko perustui, ja miksi se järkkäyi 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä?

5. Tarkastele Yhdysvaltain roolia Lähi-idän politiikassa ja konflikteissa toisesta maailmansodasta nykypäivään.
6. Ohessa on taiteilija Arvid Liljelundin teos *Kilttipiika* vuodelta 1876.
 - a) Minkäläisen kuvan teos antaa aikakauden suomalaisesta yhteiskunnasta? (3 p.)
 - b) Miten taiteilijat ottivat osaa suomalaisen kansakunnan rakentamiseen 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa? Mainitse esimerkkejä eri taiteenaloilta. (3 p.)

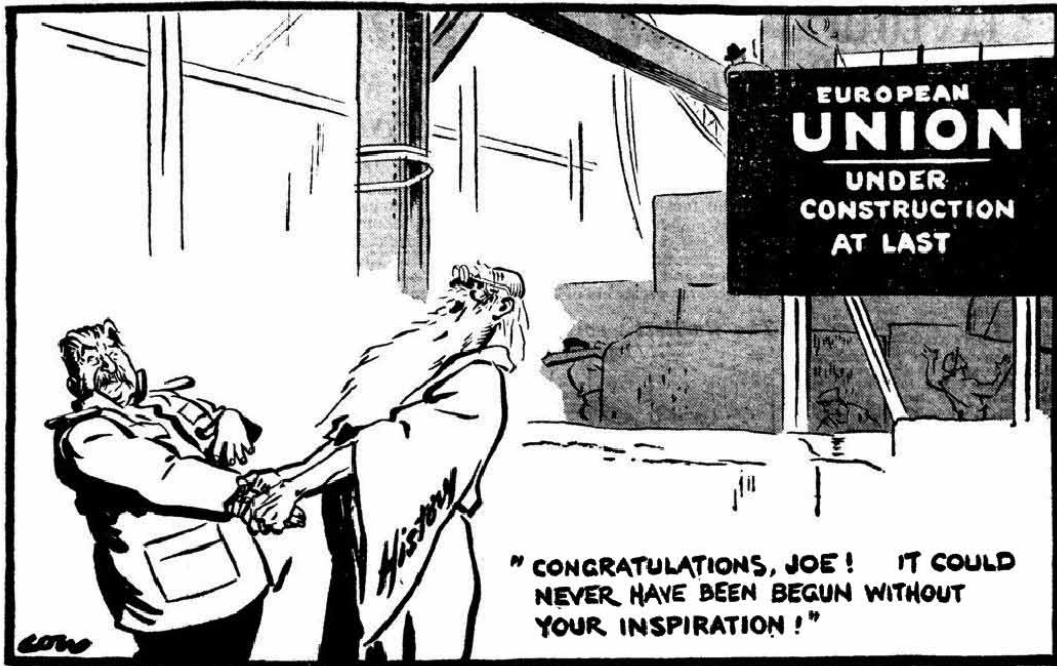
7. Erittele nuijasotaan johtaneita syitä sekä sodan vaikutuksia Suomen asemaan Ruotsin valtakunnan osana.
8. Oheisessa tekstissä ranskalainen kirjailija Michel de Montaigne (1533–1592) vertaa Amerikan intiaanikansojen keskinäisissä sodissa vangitun soturin kohtelua eurooppalaisiin tapoihin kohdella vihollisia.

”Tämän tehtyään [surmattuaan vangin] he paistavat ja syövät hänet yhteisellä aterialla ja lähettävät lihakimpaleita poissaoleville ystävilleen (...) Vaikka tuomitsemme heidän virheensä, olemme sokeita omillemme. Minusta on raakalaismaisempaa syödä ihminen elävältä kuin syödä hänet kuolleena, repiä piinaten ja kiduttaen kappaleiksi ruumis, jossa on vielä täysi tunto jäljellä, kärventää hänet vähin erin sekä antaa koirien ja sikojen raadella hänet. Olemme lukeneet ja nähneet näin äskettäin tehtävän, ei vanhojen vihollisten kesken, vaan naapureiden ja oman maan kansalaisten kesken – ja mikä pahinta, hurskauden ja uskonnon nimissä.”

Michel de Montaigne, *Esseitä* (2003; alkuteos 1580)

- a) Miten Montaigne arvotti intiaanien ja eurooppalaisten tapoja? (2 p.)
- b) Minkälaisia suhtautumistapoja Amerikan alkuperäisväestöä kohtaan ilmeni 1500-luvun Euroopassa, ja miten niitä perusteltiin? (4 p.)

- +9. Alla on pilapiirros ja kaksi dokumenttia, jotka käsittelevät Euroopan jälleenrakennusta toisen maailmansodan jälkeen.

”Euroopan unioni – rakenteilla viimeinkin.” Historiaa esittävä hahmo toteaa Neuvostoliiton johtajalle Josef Stalinille: ”Onnea Joe! Tätä ei olisi koskaan aloitettu ilman sinun antamaasi inspiraatiota!”

Englantilaisen pilapiirtäjän David Low’n piirros *Evening Standard* -lehdessä 1.2.1949

”Meidän on rakennettava eräänlainen Euroopan Yhdysvallat (...) Ensi askeleen eurooppalaisen perheen luomisessa täytyy olla Ranskan ja Saksan vahva kumppanuus (...) Euroopan Yhdysvaltojen rakenne tekee yksittäisen valtion materiaalisesta voimasta vähemmän tärkeän. Pienet valtiot tulevat merkitsemään yhtä paljon kuin suuret ja saavuttamaan kunniaa panoksellaan yhteiseen hyvään (...) Mikäli kaikki Euroopan valtiot eivät ole halukkaita tai kykeneviä liittymään unioniin, on meidän kaikesta huolimatta jatkettava kokoamista yhdistämällä ne, jotka haluavat ja voivat.”

(käännös)

Britannian entinen pääministeri Winston Churchill Zürichissä 19.9.1946

”Eurooppaa ei rakenneta hetkessä eikä yhden suunnitelman varassa. Se tullaan rakentamaan konkreettisten saavutusten kautta, jotka aluksi luovat tosiasiallista solidaarisuutta. Euroopan kansakuntien yhdistäminen edellyttää vanhan Ranskan ja Saksan välisen vastakkainasettelun poistamista. Kaiken toiminnan täytyy ensi sijassa koskea näitä kahta maata.”

(käännös)

Ranskan ulkoministeri Robert Schuman 9.5.1950

- Miten tulkitset David Low’n pilapiirrosta? (2 p.)
- Käytä hyväksesi yllä olevia dokumentteja ja pohdi tavoitteita ja keinoja, joilla Länsi-Euroopan valtiot pyrkivät yhdentymään toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina. (3 p.)
- Miten perusteltua on puhua Euroopan yhdentymiskehityksestä vuosina 1945–1960? (4 p.)

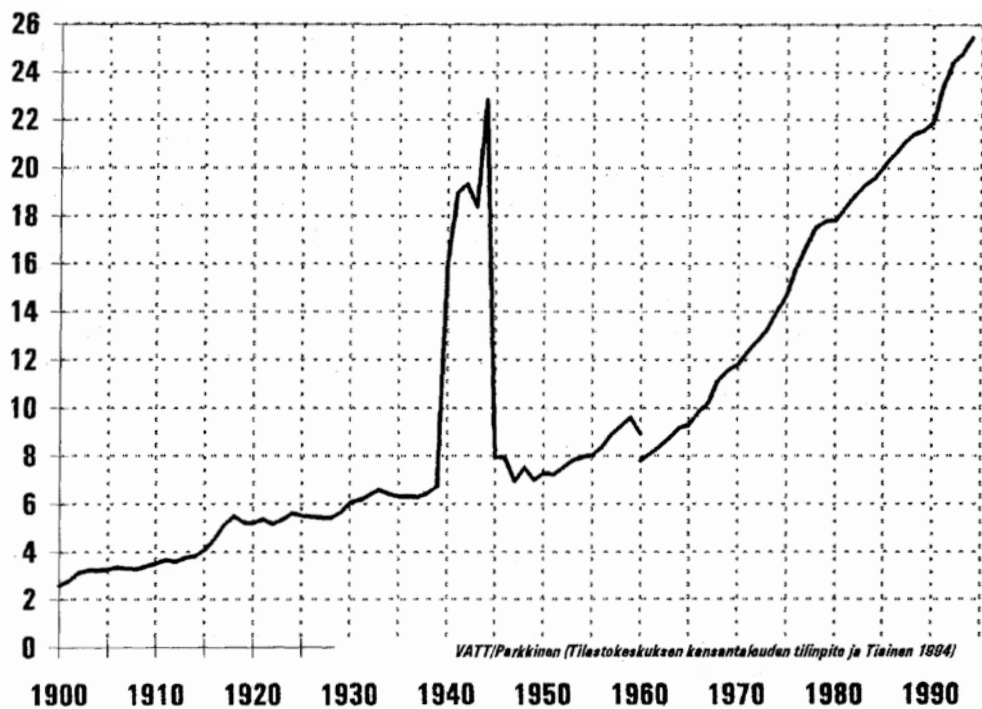
+10. Oheiset tekstit ja kuvio käsittelevät suomalaista 1960–70-lukujen yhteiskuntapolitiikkaa.

”Ihmiskeskeinen yhteiskuntapolitiikka nojaa ihmisarvoon, ihmisyyksilön varauksettomaan arvostukseen (...) Yhteisen taloudenpitomme perimmäisenä tavoitteena ei voi olla muu kuin jatkuva taloudellinen kasvu (...) Taloudelliseen kasvuun pyrkivällä yhteiskunnalla ei ilmeisestikään ole varaa siihen, että tuotantoelämän ulkopuolella olevat vanhukset, työkyvyttömät, sairaat, lesket toisaalta ja tuotantoelämään osallistuvat vähätuloisimmat toisaalta saavat jättyä niin oloihinsa, etteivät he edes pyri kulutustasoaan kohottamaan.”

Sosiaalipoliitikko Pekka Kuusi, *60-luvun sosiaalipoliitiikka* (1961)

”Oppi, jonka mukaan tuotannon lisääminen tuo tullessaan hyvinvointia (...) ei perustu todellisuuden objektiiviseen havainnoimiseen ja lähimmäisrakkauten, vaan se on tuotantoelämää pönkittävää ideologiaa (...) Tällaiseen yhteiskuntapolitiikkaan päädytään, kun lähtökohtana on se usko, että yhteiskuntapolitiikan ylimpänä tavoitteena oleva hyvinvointi eli kansalaisen paras merkitsee animaalisten [ruumiillisten] tarpeiden tyydyttämistä ja että tuotannon lisääminen johtaa väistämättä niiden täydellisempään tyydytykseen ja näin ollen suurempaan hyvinvointiin.”

Professori Urpo Harva, *Ihminen hyvinvointivaltiossa* (1964)

Lähde: Pekka Parkkinen, *Julkisen talouden työlliset* (1995)

Kuvio esittää julkisen toiminnan (julkisen sektorin) työllisten osuuden prosentteina kaikista työllisistä 1900–1994. (Vuoden 1960 kohdalla on tilastoinnin muutoksesta johtuva katkos.)

- Mitä julkinen toiminta on, ja mistä kuviossa näkyvät keskeiset muutokset johtuvat? (2 p.)
- Vertaile yllä olevia näkemyksiä yhteiskuntapolitiikasta, ja selitä esimerkkien avulla, millaista yhteiskuntapolitiikkaa Suomessa toteutettiin 1960-luvulta 1990-luvun alkuun. (4 p.)
- Millaista keskustelua julkisen sektorin roolista on käyty 1990-luvun alun jälkeen, ja miten julkisen sektorin rooli on kehittynyt tänä aikana? (3 p.)